

Kalabalik!

Bulletin of the Swedish Research Institute in Istanbul

In this issue

Director's Newsletter (Swedish / Turkish) · Winter and Spring Lectures (English) · Interview with Ingela Nilsson, director of the SRII from 2019 (Swedish / Turkish) · Interview with Peter Frankopan, professor of Global History in Oxford (English) · Interview with Lisa Hellman, SRII fellow in the fall of 2018 (Swedish / Turkish) · New publications from the SRII (English) · Ingeborg Fossetøl: Translating Orhan Pamuk (Norwegian / Turkish) · The SRII Istanbul archives guide (English)

Above: The ancient sanctuary of Labraunda at Milas, outside of Bodrum, was first excavated by Swedish archeologists and the site retains strong connections to the SRII. In the fall of 2018, the staff of the institute visited the ruins and were shown around by the current excavation leader Olivier Henry. Photo: Olof Heilo

Korsande världar och framtida historia

Kristina Josephson Hesse, fil. dr. i arkeologi och direktör vid SFII 2018

Hösten vid Istanbulinstitutet har varit intensiv, varm och livlig. De nya resestipendierna bidrog till ett ovanligt stort antal stipendiater som berikade atmosfären. Flera av dem har även sökt vårens stipendier, vilket måste ses som ett betyg på att de upplevt sin vistelse vid institutet som positiv. Vi har dessutom noterat ett ökat intresse från svenska universitet då vi, ofta i samarbete med Generalkonsulatet, mottagit ett flertal studiebesök av lärare med studentgrupper under hösten.

Tisdagsföreläsningarna, "Autumn Lectures", med intressanta och varierande ämnen var välbesökta fram till mitten av december. Förutom en föreläsningsserie tillsammans med Raoul Wallenberg-institutet i Istanbul, med fokus på ämnen som berör mänskliga rättigheter, framfördes även en serie om sex föreläsningar på onsdagskvällar tillsammans med tyska Orient Institut och Anadolu Kültür: *1918: Calamity and Aspiration in the Ottoman Empire*, som uppmärksammade att det var 100 år sedan Första världskriget tog slut.

Finansierad av SFII:s initieringsmedel arrangerades workshopen *Future Histories of the Middle East and South Asia* i september av forskare från Oslo universitet. I början av oktober hölls ett planeringsmöte, *Gender and Education*, arrangerat av Marie Carlson och Kerstin von Brömssen, som inkluderade bl.a. genusforskare i Istanbul. Mötet kommer att följas upp i vår av en större konferens som arrangörerna sökt och erhållit medel för.

En grupp forskare och studenter från Södertörn under ledning av David Thurffjell besökte institutet en vecka i oktober för forskning och för att lära sig arabiskans grunder av biträdande direktören Olof Heilo; samtidigt höll *The Guardian Foundation* sin återkommande journalistworkshop. Vår mycket duktiga praktikant Alev Karaduman från Lund utbildade under oktober volontärer vid flyktingcentret *Qnushyo* i samarbete med RESPOND-projektet, och samtidigt hölls även en RESPOND-workshop med bl.a. projektledaren Önver Cetrez och projektets fyra Istanbulbaserade forskare.

Workshopen *Gender, Violence, and Power in Contemporary Turkish Media* arrangerades av Åsa Eldén och inkluderade både svenska och turkiska genusforskare. *Palmyra – Augmented History* var en annan workshop som gick av stapeln i november, ett spännande initiativ av internationella forskare och flyktingar från Syrien kring en virtuell återuppbyggnad av det krigshärjade kulturarvet Palmyra. Ytterligare ett internationellt initiativ var workshopen *Intersecting Worlds* som arrangerades av Joachim Östlund, Gertrud Olsson och mig själv, där ett antal inbjudna forskare med historisk och arkeologisk inriktning presenterade pågående artiklar om interkulturella relationer med fokus på föremål. Artiklarna kommer att utmyнна i en Transactions-volym. Raoul Wallenberg-institutet har också hållit en serie workshopar under december med titeln *Human Rights in Crisis*.

En av forskare och studenter efterlängtat och användbar broschyr över arkiv i Istanbul har tagits fram av vår bibliotekarie Bahar Uludağ tillsammans med vår tidigare praktikant Ahmed

Fahmy – mer om den kan läsas i slutet av detta nummer. Broschyren föreligger både som pdf på hemsidan och i fysisk form hos oss i biblioteket. Vi hoppas för övrigt att få se forskare och studenter ta en kaffepaus i den nyligen iordningställda uteplatsen med citronträd, cypresser och belysning på terassen vid köket i Dragomanhuset!

Jag vill slutligen passa på att tacka för mig efter ett fantastiskt intressant och roligt år som direktör vid institutet i Istanbul. Under 2019 kommer jag att delvis jobba vidare inom SFII med ett uppdrag som, mycket kort, innebär en inventering av de kunskapsresurser (experthjälp) som svenska institut och ev andra instanser runt Medelhavet kan vara behjälpliga med. Samtidigt ska behovet av sådan expertis hos svenska myndigheter och andra aktörer undersökas. Tanken är att detta ska leda till utformandet av en långsiktig svensk Medelhavsstrategi där institutens roll för svenska myndigheters behov av kunskapsresurser kan komma att vidgas. Vi gratulerar SFIIs ordförande Daniel Tarschys, som hos Riksbankens Jubileumsfond ansökt och erhållit medel för detta projekt. Han har för övrigt inte bara fått projektet beviljat, utan dessutom besked av regeringen om en förlängd treårsperiod av sitt ordförandeuppdrag.

Till sist önskar jag er alla ett riktigt lyckosamt år 2019, och särskilt önskar jag min efterträdare professor Ingela Nilsson välkommen och lycka till. Läs gärna intervjun med henne i detta nummer av *Kalabalik*!

Winter lectures at the SRII

Tuesdays at 19:00, on the theme of
WOMEN'S VOICES

January 15

Ingela Nilsson (Uppsala/Istanbul)

Anna Komnene, Women's Voices and History as Storytelling

January 29

Kate Cooper (London), Åsa Eldén (Stockholm), Berna Ekal (Istanbul)

Panel discussion: *Violence against Women - Historical, Social and Religious Perspectives*

February 12

Selda Tuncer (Istanbul)

Women and Public Space in Turkey: Gender, Modernity and the Urban Experience

February 26

Ayşe Gül Altınay (Istanbul)

Feminism as Transformative Politics

March 12

Carina Beckerman

Book presentation: *A Swedish girl in Turkey of the 1920s*

March 26

Tonje H. Sørensen (Bergen)

From Theotokos to Theodora: the Gendered Reception of Byzantium

April 9

Jorunn Økland (Athens)

Queen Esther's States of Dress and Undress Across Languages and Empires: Material and Ideological Comparisons

Spring lectures at the SRII

Tuesdays at 19:00, on the theme of
STORYTELLING

May 14

Birgit Olsen (Athens)

Hatzi-Yavrouda of Kos, an Exceptional Storyteller

June 2

Ingela Nilsson et. al.

Book release: *Reading the Late Byzantine Romance*

June 11

Pinar Dinc (Lund)

The 'Art' of Government: Reading Turkey's Raison d'état through Novels and Short Stories on Dersim 1937-38

June 18

Mahmut Agbaht (Uppsala)

The Fann - Oral Poetry in the Alawi Community in the Hatay Province

- with performance by Nihat Çay

June 25

Panagiotis Agapitos (Frankfurt) and Ahmet Ümit (Istanbul)

Between History and Fiction - a Discussion of Crime Fiction Set in the Past

Istiklal Caddesi 247, Beyoğlu – Tünel

Admission only after registration to event@sri.org.tr !

En brobyggare vid Bosporen

Intervju med Ingela Nilsson, ny direktör för SFII från januari 2019

Du har en lång historia inte bara med institutet utan även med Istanbul. Om jag inte minns fel var du här långt innan du visste att du skulle komma att ägna den yrkesverksamma delen av ditt liv åt den här delen av världen?

Det stämmer, jag kom hit första gången 1989 eller kanske var det 1990, jag var nitton eller tjugo. Turkiet var så långt österut man kunde resa med interrailkort, så jag och min kompis Anna åkte hit med tåg. Det var en otrolig upplevelse att komma ut ur tågstationen en tidig sommarmorgon, som att kliva in i en annan värld. Jag visste egentligen ingenting om Istanbul, så vi upptäckte staden helt förutsättningslöst, vilket jag nu är ganska glad för. Det jag minns tydligast är

faktiskt Galatabron, den gamla träbron, som gjorde stort intryck på mig – att dricka te och röka vattenpipa i denna märkligt knarrande träkonstruktion, på alla sidor omgiven av vatten. Och sen båten över till asiatiska sidan, det var mäktigt. Men då visste jag inte ens vad Bysans var för något, så jag kunde inte placera in staden i något historiskt perspektiv, jag tyckte bara att Turkiet var en otroligt fascinerande plats. Från Istanbul reste vi vidare söderut längs västkusten, besökte platser som Assos, Efesos och Pamukkale. Det var helt fantastiskt.

Hur har vägen sedan fört tillbaka till Istanbul – och till institutet?

Mina studier i grekiska vid Göteborgs universitet ledde mig efter hand till bysantinsk litteratur. Första gången jag kom till institutet var 1995, när det anordnades en exkursionskurs i bysantinologi för nordiska doktorander. Vi tillbringade en vecka på resande fot i Ankara, Kappadokien och Trabzon, och sen en vecka i Istanbul med föreläsningar på institutet. Vi

bodde på Büyük Londra och gick till institutet för föreläsningar. På den tiden användes kapellet som föreläsningssal, eftersom auditoriet inte var byggt än, och föreståndarbostaden högst upp i Dragomanhuset höll på att byggas. Jag hade varit tillbaka i Turkiet sedan mitt första besök, bland annat i Bursa, men det var först nu jag fullt ut förstod förhållandet mellan de bysantinska och osmanska rikena. Det öppnade upp staden för mig på ett nytt sätt, eftersom de många kulturlagren blev tydligare. Sedan jag valdes in i forskarkollegiet har jag återkommit regelbundet till institutet, ofta tillsammans med doktorander och kollegor. Det har tagit mig många år och många besök för att alls förstå Istanbul i all sin mångfald och komplexitet – jag har fortfarande så mycket att upptäcka och lära mig.

Så vi behöver inte oroa oss för att institutet kommer att bli helt bysantinskt nu när det sitter två bysantinologer i ledningen ...?

Verkligen inte! Det är klart att det bysantinska har sin plats i en stad som Istanbul, men framför allt vill man ju att det inslaget ska kunna placeras in i en mer nyanserad bild av stadens historia. Liksom alla discipliner har bysantinologin en tendens att ibland bära skygglappar och då går man miste om så många intressanta kopplingar till andra språk, tider och kulturer. Institutet erbjuder ju en perfekt plattform för den sortens kontextualisering och långa diakrona perspektiv, samtidigt som det utgör en mötesplats för humanister och samhällsvetare, ja i viss mån också kulturarbetare. Så jag ser fram emot att vara mindre bysantinolog och mer generalist under mina år i Istanbul, även om jag förstås kommer att behålla mina kontakter med kollegor, inte minst de som arbetar här i östra medelhavsområdet. Jag har ju också intressen bortom bysantinologin, inte minst för samtida litteratur och kultur, så det ska bli roligt att låta dem blomma ut i samarbeten med andra utländska institut och generalkonsulatets kultursektion.

Är det inte något med Istanbul som gör att staden nästan ligger utanför tiden ibland, en absolut plats eller ett diakront rum? Bysantinare, korsfarare, osmaner ... vi vet ju att de alla har varit här och vart vi än vänder oss möter oss spåren. Ändå verkar de ligga lika naturligt inbäddade i den moderna staden som om de saknade en tydlig historicitet.

Jo, det är ju otroligt intressant med den här tidlösheten och överlagringen. Rom har något liknande – oändliga lager av perioder som är synliga och ofta framhävs aktivt – men i Istanbul tillkommer mötet mellan öst och väst som så länge har präglat platsen – förstås delvis som en konstruktion, men också i de olika liv som har levts och levs här. Du har rätt, rummet blir viktigare än tiden på platser som den här, som om tidsdimensionerna har upplösts eller kanske på något sätt förenats. Med lite tur får vi kanske så småningom hysa ett projekt på institutet, där forskare från olika discipliner ägnar sig åt att kartlägga och analysera Konstantinopels/Istanbuls offentliga rum i ett helt diakront perspektiv.

Och så har vi berättelserna, som på ständigt nya sätt verkar levandegöra Istanbul och ge rummet en tidslig, om än märkvärdigt fiktiv dimension. Berättelser spelar

en central roll i ditt arbete med bysantinsk litteratur och det kommer förmodligen att prägla verksamheten på institutet också?

Ja, det kan man kanske säga. Föreläsningarna under vårens senare del kommer att ha temat *Storytelling*, och där får alla möjliga fiktiva röster samsas: bland annat en grekisk sagoberätterska som var verksam vid förra sekelskiftet, 1900-talets turkiska uttryck för politisk kritik inom ramen för fiktionen, och nutida berättare/sångare i Antakya. Temat är alltså inte i första hand ett uttryck för mina egna intressen, utan snarare ett sätt att fånga såväl historiska som samtida röster som präglat och präglat östra medelhavsområdet idag. Jag tror att berättelser präglar oss oerhört mycket som människor, på samma sätt som de präglar vår upplevelse av platser. Att formulera berättelser hjälper oss att förstå vår omvärld, att organisera både vår historia och vår samtid. Det är alltså inte alls konstigt att narratologi, alltså studiet av berättande, har blivit så stort inom flera olika discipliner – att förstå hur berättelser skapas hjälper oss att på sätt och vis att förstå vilka vi är.

Idag är Istanbul ju känt världen över genom Orhan Pamuks böcker, medan dess tusenåriga bysantinska historia kan kännas märkligt frånvarande i det populära medvetandet. Delvis beror det förstås på att bysantinerna själva inte efterlämnade några särskilt publiksäljande berättelser om sin stad. Ser du någon möjlighet att komma deras stad närmare genom ny forskning och läsning av den bysantinska litteraturen? Eller bör vi snarare hoppas att historisk fiktion ska överbrygga det upplevda gapet bakåt även till dem?

Jag ser ingen absolut gräns mellan forskning kring historiska berättelser och produktionen av historisk fiktion – den ena kan inte finnas utan den andra. I juni kommer vi att arrangera ett samtal mellan två författare som båda skriver historisk fiktion som utspelar sig i Istanbul: Panagiotis Agapitos skriver deckare som utspelar sig i 900-talets Konstantinopel och Ahmet Ümit skriver romaner som utspelar sig i den osmanska staden. Det ska bli väldigt spännande att höra deras funderingar kring just detta med historia och fiktion. Sen finns det ju faktiskt en hel del beskrivningar av staden i bysantinska källor, men de har inte alltid ansetts så intressanta bortom sina detaljer om byggnaders placering eller vad det nu kan vara. Det finns fortfarande mycket att göra på det området och vi behöver ställa nya frågor till källorna så att de kan säga oss nya saker – tala om hur platser upplevdes lika mycket som om var de låg.

Kommer vi att få se fler gränsöverskridande samarbeten mellan forskning och kultur under åren som kommer?

Det tror jag absolut. Kulturrådet Suzi Ersahin har ju tagit initiativ till ett samarbete kring författarresidens, så redan i början av 2019 kommer svenska författare att börja komma till institutet och arbeta sida vid sida med forskare. Liknande samarbete planeras för bland annat dansare och konstnärer. I samarbete med kultursektionen har också dramatikern Christina Ouzounidis bjudits in till Istanbul: en av hennes pjäser översätts nu till turkiska och Christina kommer att närvara vid framförandet av Galata Perform i början av april – det ska bli väldigt roligt att få vara med om en svensk dramatikers premiär på turkiska. Jag tror att den här

närvaron av utövande konst och kultur kommer att påverka även forskningsmiljön på ett positivt sätt, påverka vår syn på gränsöverskridande samarbeten och inspirera till helt nya idéer.

Det finns ju mycket potential till samarbeten på en plats som Istanbul – lokalt förstås med turkiska lärosäten och organisationer, eller andra internationella institut i Istanbul, men också i ett vidare perspektiv med Östra Medelhavsområdet i stort? Och indirekt kanske även mellan de nordiska länderna, genom forskare och institutioner som behöver en bas för sin verksamhet i ett så här centralt läge?

Ja, det är en stor tillgång att kunna arbeta tillsammans med såväl turkiska som utländska organisationer här i Istanbul, och det vore extra roligt att kunna utöka det samarbetet till att inkludera också en vidare krets i östra medelhavsområdet – vi talar ju just nu mycket med Ateninstitutet om hur vi kan göra mer tillsammans, gärna med Kavala som knypunkt, och samtal med Jerusalem har ju du och Kristina redan inlett. Ett utvidgat samarbete mellan de nordiska länderna är ett väldigt bra sätt att se till att institutet utnyttjas av så många som möjligt, och under våren kommer flera nordiska grupper till institutet för olika typer av besök samtidigt som representanter för de norska och danska instituten i Aten kommer att föreläsa inom ramen för vårens teman. Institutet ska vara en mötesplats där fruktbara möten mellan nordiska, turkiska och internationella forskare uppstår hela tiden!

Vad är det bästa med Istanbul?

Maten! Det kanske låter ytligt, men sedan jag kom hit första gången har jag älskat turkisk mat och längtat efter att få laga mat med de fantastiska råvaror som finns på marknaderna. Utbudet är så enormt och själva upplevelsen så starkt präglad av produkternas skönhet: färgerna, formerna, dofterna, smakerna ... ren lycka. Men utifrån det jag redan sagt är det ju uppenbart att jag tycker mycket om en massa andra saker i Istanbul, så det är faktiskt omöjligt att välja vad som är bäst. Just nu är jag bara väldigt glad att jag ska få leva och arbeta på en så stimulerande plats, jag känner mig väldigt privilegierad.

Intervju: Olof Heilo

(Image above: Wikimedia Commons, slightly cropped.)

Gunnar Jarring and the State of Central Asian Studies

A Talk with Peter Frankopan, Professor of Global History at the University of Oxford

Coming from the field of global history, do you see local trajectories in the development of the scholarly field itself?

I think 'global history' can mean different things to different people. For some, it means looking at regions that have received little scholarly attention – such as Central Asia, for example, or Oceania, or the Americas before the Columbian exchange. For others, it is about charting global themes – like climate and disease. And for others still, trying to look at and assess long-distance connections. Historians can take different views on these, and some will even look at all of them. But certainly there is a much greater awareness these days than even a decade or two ago that our understanding of the past is regionally highly-distorted, and focuses in very large part on Europe and to a large extent on western Europe. That is now changing rather fast – and is one reason why history is so exciting at the moment.

So it would not be very useful to talk about a specifically “Swedish” tradition of approaching Central Asia where we can place Gunnar Jarring?

It depends what you want to see when you look at the 'Swedish tradition'. Jarring was one man, after all, and although there were others from Sweden active across Asia as scholars, missionaries and travelers, these were few in number in the grand scheme of things. I don't mind talk of a Swedish tradition; but in my opinion, people like Jarring were truly exceptional in their curiosity, intelligence and achievements. So talking of a tradition can reduce the brilliance of such figures – and I am instinctively rather supportive of those who do unusual things. And Jarring was not just remarkable as a scholar and visionary; he was extraordinary in many other walks of life too.

For instance, Sven Hedin is sometimes remembered in current-day Sweden for his pro-German stance in the First World War, and one can easily get the impression that the study of Central Asia in Sweden has historically often been undertaken in the shadow of Russian imperial ambitions ...

In our imagination, the 'Great Game' still looms large when we think about Central Asia. Names like Sven Hedin – or his counterparts from England, Germany and Russia – make us think of Europeans plotting against each other in the shadows to preserve, extend or destroy each other's empires. I think this speaks about a few short decades in the second half of the 19th and the first half of the 20th centuries, which are mainly interesting as being a prelude to World Wars. This seems to romanticize and fetishize an entire region, and to put the local peoples, cultures and histories as incidental to 'games' between Europeans. I think this is dangerous – although I absolutely recognize how popular and attractive the 'Great Game' is in public imagination.

Prof. Peter Frankopan gave the 2018 Gunnar Jarring lecture at The Royal Swedish Academy of Science and Letters in Stockholm. Photo: Ingela Nilsson

But for me, the history of Central Asia is much more interesting as a being understood and looked as a crucible for exchange – of languages, ideas and beliefs, as well as of goods and products. Naturally Russia plays a part in that; but so too does Persia/Iran; so too does the Arab world; and South Asia; and China and so on. Certainly Russia's relationship with Central Asia has been particularly strong since the mid-19th century (all the Central Asian republics were conquered by Russia at that time, while the invasion of Afghanistan in 1979 is rather more recent); but there are many other influences and themes that need to be remembered and considered too.

It was a Swedish geographer, Strahlenberg, who – travelling in the service of tsar Peter the Great – constructed the first map where Europe and Asia are divided in the Ural. Would you say that this dichotomy has finally lost its meaning, or is it rather reinforced by the talk of the “New Silk Road” and the impression it might give of pan-Asianism in competition with Europe?

These kind of labels create as many problems as they pose. We like to break things down into typologies, regions or periods, and unless we are careful, these create artificial barriers, as well as implying false connections. What does Finland have in common with Albania, Ireland or

Portugal – even all are located in Europe? Does a mountain range really create such difference – and in which case, why do we not insist on these dramatic distinctions between Austria and Italy, for example? The significance of the Urals as a barrier became heavily ingrained as a marker of difference: political prisoners used to pass a milestone at the first point of the mountains on their way into exile, creating a sense of dead space to the east. This is of course therefore part too of the exoticisation of Asia as being ‘different’ to Europe, culturally, geographically and so on. In fact, historically, while ideas about Europe, Europeans and European cultures became an important theme during the Enlightenment, along side parallel concepts for Asia, people in Asia never considered the idea that ‘Asia’ meant something unified, or that there was anything in common between being Korean or Turkish, Arab or Indian. The differences were so obvious that there was no interest in trying to tie these strands together. It is very interesting that we took a different path in Europe.

For anybody who walks in the footsteps of Gunnar Jarring today, what advice would you say they should take from their predecessors in the field? Has the whole discourse changed beyond recognition with the current political situation and the paradigms of globalisation, or do we rather perceive yet more clearly now the patterns that they were once tracing in their scholarship?

The honest answer is that it is very hard to say. But certainly, one of the things I admire most about Jarring is that he was determined – and able – not to be constrained by barriers. He let his curiosity lead him to many different places and was not afraid to ask the questions he thought were interesting. I think we have a challenge in the academic world these days about our specialisms. When you do a PhD and move on into the first stages of an academic career, it often feels like that is the point where artificial walls go up and are impossible to take down. If you are a scholar of the Roman empire, for example, it would seem madness of most to then also look at similarities and differences with the Mongol empire, for example, or the Khmer, or to see . We get scared to move our own boundaries, and often prefer to stick with the ‘safety’ of things we know and think we know. Jarring, though, had an extraordinary career, and one cannot help admire the range of interests he had. He seems to have thought nothing of travelling in Central Asia to listen to local dialects one minute, to reflecting on the past and collecting priceless manuscripts then next, before trying to think how to apply his knowledge and experience to issues and problems in the contemporary world. He was fearless in thinking about how to use his expertise and keep widening it. That can be tricky when there are rigid courses in place, and where scholars are forced to decide on their specialism very early in their career, and then stick to it.

Not only in the life of Gunnar Jarring, but in Central Asia at large politics and scholarship seem to be intimately intertwined and this is unlikely to change, at least as it is now. Whereas it increases the relevance of the field it also makes it tentatively problematic. Can his example also tell us something of how to keep them apart?

History and politics are closely intertwined, and always have been. How the Byzantines or Abbasids looked at and used the past is not different than the resonance the past has in today's world – and of course, not only in Central Asia. Views, assumptions and opinions of recent and not so-recent decades and centuries play an important part in the daily discourse, even in terms of shaping major political trends. Look at Brexit; or the rise of the AfD and others across Europe; or even Trump, whose mantra is of particular interest to a historian. He asks not to 'Make America Great', but to 'Make America Great Again.' I think what is particularly interesting in Central Asia is the way in which different communities and minorities live and work together – of course with varying degrees of success regionally, and also depending on the period. But Jarring's research showed how accents, dialects and even languages differ from valley to valley – and that the first thing to do as a researcher and a scholar is to pay close attention to differences. And that takes a lot of work in Central Asia, because ideas about the past, present and future are different to ours, and differ locally a great deal too.

Speaking of politics, what do you think Gunnar Jarring would have said about the current tensions between Russia and Europe, or for that part China and the United States? People talk about the Cold War returning, and all of a sudden we seem to be back with the “Great Game” rhetoric once again ... ?

Jarring put his money where his mouth was, so to speak by serving in the diplomatic service and at the UN. The first rule in such worlds is to be understand who you are talking to – what matters to them, who they are, what their expectations might be; and the second rule is to spend a lot of time listening and thinking. The big challenge today is that national politics in so many countries is dominated by populist leaders who are making promises that are very hard to keep but win considerable support at home. That heavily complicates international

Carte ethnographique de l'Asie centrale (1878), from the Gunnar Jarring collection
[\(http://www.jarringcollection.se/maps/central-asia-east-asia/\)](http://www.jarringcollection.se/maps/central-asia-east-asia/)

relations, and is one reason why we are living in such precarious times, with so much movement across the Middle East, China, South Asia and of course Europe too. So yes; there are a series of 'Great Games' playing out all over the world at the moment. And we should not forget that the rules of those games is changing too. There are important non-state actors too who have profound influence. I am not only talking about Da'esh and so on; but also the role that mega-corporations, especially ones operating in the digital sphere, have on the disruption of the familiar world of the 20th century – which is well and truly gone. Jarring, I think, would be trying to work out the consequences of the massive changes we are living through and to think about how to understand them and how to prepare and adapt for the future.

In at least one major concern, the Great Game and the Cold War seem to have differed radically: during the former, Constantinople or Istanbul played a major role as symbolic historical end point and future center of geopolitical gravity, whereas during the latter, the city was mostly relegated to the role of a curious relict at the fringes of the Iron Curtain. Would you consider the possibility that Istanbul will regain its former centrality in world politics?

A lot depends how we think about Constantinople/Istanbul, and also how we think about the Great Game and Cold War, as I think the city and the Ottoman Empire and Turkey played more important roles than we tend to think. I suppose when one studies the history of Byzantium, one learns quickly that the key to understanding the empire's internal dynamics and its foreign policy is to see how receptive emperors, the military and administrators had to be to things going on in other regions – Scandianvia and Russia, western Europe, North Africa, the Middle East and Persia, Central Asia and beyond too.

Constantinople and Istanbul have always been like a weather-vane that picks up the direction of the wind and shows which way it is blowing. It is one of the ways to understand the extraordinary success of Byzantium and then the Ottoman empire after it to survive for so long: more than a thousand years in the case of the former, and six hundred in the case of the latter. So while talking of the city on the banks of the Bosphoros as the bridge between east and west is rather a cliché for specialists, one learns to look closely at decisions being made there (and now in Ankara) to get a sense of what is going on in the wider world. So I follow very closely the links, discussions and rhetoric of contemporary Turkish politics and its often complex relationships with the EU, Russia, Arab countries, Iran and China. What this tells me is that over the last decade, Turkey is turning east for its opportunities, and also because that is where its rivalries and challenges now lie. In that sense, Istanbul today plays the same role as it has for thousands of years: so it's as good an indication as any of the profound changes in the world in the 21st century that will shape the future. Who says studying history is boring ?!

Interview: Olof Heilo

Sikte på Centralasien

Intervju med Lisa Hellman, fellow vid SFII hösten 2018, som forskar om de svenska krigsfångarna i Centralasien på 1700-talet och deras roll för den dåtida kunskapsöverföringen om regionen

Karl XII:s exil i Osmanska riket 1709–14 är det ju många som hört talas om, men hur mycket uppmärksamhet – både inom forskningen och hos allmänheten – har ägnats alla de av hans följeslagare som gick i rysk fångenskap efter nederlaget vid Poltava?

Jag tror att det lite finns två olika forskningsfält här: en grupp som har intresserat sig för kontakterna med det osmanska riket, som uppmärksammat Karl XII:s exil, och en annan grupp som intresserat sig för den svenska fångenskapen i Ryssland. Jag tror det är färre forskare som skrivit om det senare, och att allmänheten är mindre medveten om hur många det faktiskt handlar om: vi talar ju om ungefär 25 000 personer! De som vet om att tusentals svenska fångar var i Ryssland, kopplar inte nödvändigtvis ihop det med att Ryssland expanderade österut, och hade allt tätare kontakter med Kina och flera Centralasiatiska stater. Karl XII:s fälttåg slutar i just Ryssland, trots att fångarna hjälper oss binda samman Europa med Centralasien – ja hela vägen till Ostasien.

Hur har du själv kommit att intressera dig för ämnet?

Min väg till Centralasien har varit nästan lika slingrande som krigsfångarnas. Jag har sedan många år en fascination för rysk historia, men kom sedan att studera japanska och Ostasiestudier, och så småningom skrev jag en avhandling om européers vardagsliv i södra Kina. Först under min första postdoc, i Tokyo återvände jag till mina gamla anteckningar om Centralasiestudier, och då var det naturligt för mig att just vilja binda ihop den regionen både österut och västerut.

Är inte hela synen på 1700-talet ganska snedvriden? Det talas gärna om upplysning, industrialisering och utforskning av världshaven, som om hela seklet hade varit ett enda stort västeuropeiskt moderniseringsprojekt. Ändå hände det så otroligt mycket mellan just Östeuropa och Centralasien på 1700-talet: Kina genomgick en expansionsfas som inte skådats på tusen år, och segern över Sverige vid Poltava var för Rysslands del bara en episod i en framgångssaga som förlöpte med svindlande hastighet ...

Du sätter fingret på en av mina käpphästar: att 1700-talet är en tid av dramatisk förändring, men att den kanske inte var häftigast i just Europa. Vi vet ju sedan länge att Kina var en dominerande kraft i Ostasien, att projekt som till exempel Svenska Ostindiska Kompaniet var en effekt av lockelsen i deras teknik och hantverksförmåga, och att Kinas militära och politiska kraft påverkade den form som kontakterna tog. På senare år har forskare betonat att Kinas historia också måste ses i relation just till Centralasien och Ryssland. Om man istället

lägger fokus i Centralasien blir den här historien helt annorlunda: fram träder kontakter med Tibet, fram träder rysk-kinesiska fördrag, och plötsligt blir kriget med Sverige en av många utmaningar för det expanderande ryska riket, långtifrån den avgörande. Jag tycker inte alls att svenska källor eller den svenska delen av historien är oviktig, tvärtom. Däremot menar jag att Sverige bara var en del av världen redan år 1700, och att man varken helt kan förstå världens historia utan Sverige, eller Sveriges historia utan att ta med världen. Och under denna tid, och för diskussioner om vetenskap, lingvistik och geografisk kunskap om Asien – då är det Centralasien man ska ställa in kikarsiktet på.

Det var också på 1700-talet som den svenske geografen Strahlenberg reste genom Ryssland och tecknade den första kartan där Europa separeras från Asien i Ural, som vår tidigare fellow Charlotta Forss skrivit om (se *Kalabalik!* 1:2016). Vilka erfarenheter under den här tiden spelade in i konstruerandet av sådana definitioner?

Strahlenbergs karta är intressant på flera sätt. Det är inte bara så att han sätter gränsen mellan Asien och Europa – han hjälper också till att definiera vad Europa och Asien är. Det fanns under lång tid en diskussion om huruvida Ryssland var ett europeiskt land eller inte, en diskussion som används som politiskt slagträ från flera olika håll även idag. Strahlenberg var en av dem som sändes ut av tsaren för att klargöra det ryska rikets roll i Asien. Hans texter,

just som hans resor, lägger fokus på olika centralasiatiska grupper, och deras seder, bruk och språk. Hela regionen fram till Bajkalsjön utforskades inte bara geografiskt, utan också kulturellt och lingvistiskt, och han gjorde det hela tiden genom samspråk med andra grupper, till exempel Volga-kalmuckar, kazaker, andra krigsfångar, och utsända från Qing-imperiet. Det som är mest spännande med geografiska verk som hans kartor, i min ögon, är att de är resultaten av ett mångkulturellt utbyte som geografiskt sträcker sig från västra Europa, till exempel tryckerier i Leiden, till Östra Asien, och hamnen i Nagasaki.

Strahlenbergs karta, med gränsen mellan Europa och Asien i Ural.

Med din forskning ger du en röst åt aktörer som annars kanske tenderar att uppfattas som passiva och maktlösa åskådare till det historiska skeendet. I hur hög utsträckning var dåtidens härskare och deras upptäcktsresande faktiskt beroende av just krigsfångar, slavar och rörliga, medellösa grupper för att inhämta viktiga kunskaper?

Kanske är själva frågan en reflektion av hur just teman som vetenskap, teknik eller informationsinhämtning är någonting som vi kopplar till agens, eller till och med egen vilja och drivkraft. Snarare blir det allt mer tydligt att under tidigmodern tid var olika grader av ofrihet väldigt vanligt, inom flera politiska och ekonomiska system. Gränsen mellan fri och ofri är inte absolut, eller mellan slav och fånge, och skiljelinjerna däremellan kan kanske också vara svåra att fånga med en perfekt definition. Vad man däremot kan se är att både stora imperier, som det holländska eller Ming-dynastins Kina, använde sig av tvångsförflyttningar av stora folkgrupper. Och under det tidiga 1700-talet var det inte bara så att såväl det ryska, det dzungariska och det Qing-imperiet använde sig av ofria arbetare, slavar och fångar för att utveckla sin tekniska och geografiska kunskap – de använde sig av *samma* grupper för att göra det, däribland svenska krigsfångar.

Borde man överhuvudtaget omvärdera synen på frihet och ofrihet i den förmoderna världen, som ju genomgående präglades av både frivillig och ofrivillig rörlighet?

Jag tror att vi har jättemycket på att vinna på att reflektera kring vem som egentligen är fri, och vad som vi lägger in i begreppet. Kanske finns det en risk att vi tänker lite för modernt, och ser frihet både som normaltillstånd och ideal (en intressant logisk konstruktion). Om aktörer beskriver sig själv som ofria vill vi också se dem sträva mot förändring, och vi letar efter motstånd, revolter och berättelser som framhåller individualitet. Men under en tid där individen kanske inte var den främsta identifikationen, utan olika skikt av grupper och faktorer – som regioner, eller religioner – kan det leda oss fel. Istället för att acceptera och lyfta fram hur människor hade sin frihet kringskuren på olika formella och informella sätt, och undersöka hur de levde och agerade i linje med det, tenderar vi kanske att fokusera oproportionerligt mycket på hur de försökte bryta upp de systemen.

Vilka forskningsresurser i Istanbul är det du använder dig av? Kan du knyta ämnet till platsen även om det är långt från Centralasien?

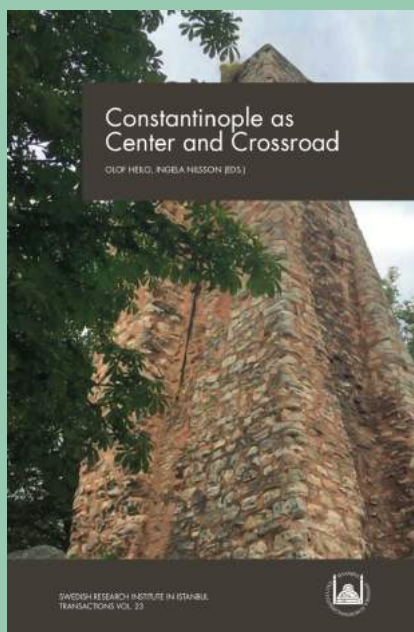
Forskningsinstitutet är ett av de ställen i världen som är mest lämpade för mig att arbeta i. En av de forskare som försökt besvara samma frågor som jag, och följt de svenska aktörerna inte bara till och i Ryssland, utan även i rörelse inom Ryssland, är Gunnar Jarring. Hans forskningsbibliotek finns på institutet, och där har jag hittat många verk som jag letat efter ända sedan jag påbörjade projektet! Det ger också en extra kittling att få sitta och arbeta med hans böcker, och ibland få se var han tröttnade på att läsa och slutade sprätta sidorna... Istanbul är ju dessutom en forsknings-hubb för historiska studier av icke-europeiska vetenskapstraditioner. De forskar jag har mött här har hjälpt mig att vidga, eller kanske snarare vrida om fokus, och påmint om vikten att också ta in cirkulation mellan ottomanska imperiet och Ryssland, och bådas användning av persiska traditioner och texter. Det var inte bara förr som Istanbul byggde bryggor mellan Europa och Asien; institut som ligger just här har, tror jag, exceptionellt goda förutsättningar för att göra det nu med.

Har vistelsen genererat resultat? Har den gett dig lust att återvända?

Vistelsen har varit alldeles fantastisk! Inte nog med att jag fått möjlighet till att fokuserat skriva, och för det kan jag inte tänka mig en bättre miljö, jag har också fått ta del i flera seminarier och diskussioner som jag inte alls hade kunnat förutse. En av de stora fördelarna med sådana här små institut är just de spontana samtalen och gemenskaperna som uppstår. Sen har jag gjort mitt absolut bästa för att ta mig igenom så mycket av bibliotekets böcker som det överhuvudtaget är möjligt under en kort tid. Det gick sådär. Jag har inte bara lust att återvända – jag vill flytta in i bibliotek. Eller åtminstone slå upp ett tält för mig i ett hörn.

Intervju: Olof Heilo

New books from the SRII

Olof Heilo, Ingela Nilsson (eds.),
Constantinople as Center and Crossroad
Transactions of the Swedish Research
Institute in Istanbul no. 23

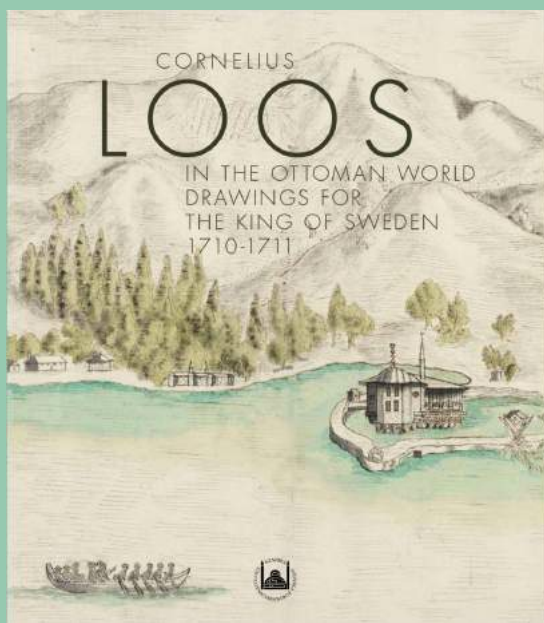
250 pages, 50 illustrations
including figures and maps

The city occupying the narrow peninsula between the Golden Horn and the Sea of Marmara has gone by various names throughout history: Byzantion, Constantinople, Istanbul ... In spite of the popular imagination envisioning its history in terms of sharp breaks and divisions between different religions, cultures, and empires, the city often shows a remarkable continuity in its geopolitical role as a zone of interaction and nexus between seas and continents. As the capital city of three empires spanning centuries, it demonstrates the political continuity of the Late Roman, Byzantine, and Ottoman empires. From an economic perspective, goods and gifts, people and groups moved past and through it alongside more abstract cultural artifacts such as stories and iconographies. This book transcends the geographical and historical divides that pervade the perception of the city by focusing less on the city as such than the space it occupies, the wider areas it connects, and the agents or actants that have passed through it from the Late Antique to the Early Modern era.

Olof Heilo holds a PhD in Byzantine studies from the University of Vienna and teaches Ottoman history at Lund University. Since September 2016, he is the deputy director of the SRII.

Ingela Nilsson is Professor of Greek and Byzantine Studies at Uppsala University. Her research interests include the use, translation and adaptation of the Greek heritage in different periods. She is director of the SRII since January 2019.

New books from the SRII

Karin Ådahl

Cornelius Loos in the Ottoman World: Drawings for the King of Sweden, 1710-1711

240 pages, 300 illustrations including facsimiles of two panoramas and a map

Following his defeat to Russia at the Battle of Poltava in 1709, the Swedish king Charles XII fled to the Ottoman Empire and took up a temporary residence in Bender, in today's Moldova. From here, he dispatched three of his young officers on a journey from Constantinople to Cairo with the mission to make drawings of various sites, cities and monuments in the Ottoman Empire. One of them, Cornelius Loos, returned to the king's camp with more than 250 drawings, most of which were lost in the so-called *kalabalık* in 1713. Fifty of them survived, having been kept under the king's own bed.

Loos' drawings are unique documents of Constantinople in the early eighteenth century, featuring vast, detailed panoramas, a large map of the city, and interiors of important buildings like the Hagia Sophia. They are accompanied by minor drawings of various sites throughout the Ottoman Empire, from the Black sea to the Pyramids in Gizeh.

The Loos collection, today kept in the National Museum in Stockholm, is here presented in its entirety for the first time, in illustrations and facsimiles, and in texts outlining their historical context and importance.

Karin Ådahl is an art historian and former director of the Swedish Research Institute in Istanbul.

Orhan Pamuks *Kvinnen med rødt hår*: Oversettelse som fortolkningsredskap

Ingeborg Fossetøl, oversetter og forsker

«Hun [oversetteren] kan ikke nøye seg med å sette merkelapper på ting, postmodernisme eller stream-of-consciousness eller hva det skal være, hun må *gjøre det sjøl*».¹ Det sa den norske Virginia Woolf- og Ali Smith-oversetteren Merete Alfsen på Bjørnsonfestivalen i 2017. Oversetteren kan ikke gjemme seg bak teoretiske begrepsapparater og analyseverktøy; hennes arbeid med teksten er praktisk, hun skal gjøre en allerede eksisterende tekst tilgjengelig på et annet språk. I mitt arbeid med å oversette Orhan Pamuks *Kırmızı Saçlı Kadın*² fra tyrkisk til norsk, og senere i arbeidet mitt med en masteroppgave om oversettelsen, er det nettopp dette jeg har vært nysgjerrig på: Kan man, gjennom å oversette en roman fra et språk til et annet – i dette tilfellet fra tyrkisk til norsk – også nærme seg en dypere forståelse av verket som oversettes, av litteraturen?

Å oversette dreier seg i stor grad om å få grep om et kunstnerisk prosjekt, og i litteraturen om Orhan Pamuk er det motsetninger som fremheves som et av de viktigste virkemidlene: Motsetninger mellom øst og vest, mellom sekularisme og religion, fortid og nåtid, fiksjon og virkelighet, bilder og ord. Motsetninger er også gjennomgående i den praktiske oversettelsen av verket hans, og her er mitt eksempel *Kvinnen med rødt hår*.³ I skjæringspunktet mellom oversettelse og litteraturvitenskapelig analyse har jeg forsøkt å nærme meg Pamuks motsetningsfylte verk. Hvordan er motsetningene tilstede i Pamuks *Kvinnen med rødt hår*?

Kvinnen med rødt hår er fortellingen om seksten år gamle Cem som tilbringer sommeren som håndlanger for brønngraveren mester Mahmut i utkanten av Istanbul. I romanens første del utforskes forholdet mellom den unge gutten og den voksne mannen, og gjennom fortellingene de to deler om kveldene, blir Cem kjent med litteraturens kraft. Men når den unge gutten møter den vakre skuespilleren Gülcihan – Kvinnen med rødt hår – våkner lidenskapen i ham, og en dag forlater han en skadd mester Mahmut på bunnen av brønnen og drar tilbake til Istanbul. Flere år senere forsøker Cem å finne ut hva som skjedde ved brønnen tretti år tidligere, og han søker svar i myter, fortellinger og bilder. I romanens siste del kommer Cems ungdomskjærlighet Gülcihan selv til orde; hun nøster opp trådene og forteller hvordan det hele henger sammen. Gjennom hele romanen knyttes tragedien om Ødipus som dreper sin far, og den persiske fortellingen om Rostam som dreper sin sønn Sohrab, sammen med en Cems historie fra dagens Tyrkia. Det er altså i dette landskapet jeg har vært ute etter å komme nærmere det motsetningsfulle ved Pamuks verk.

¹ Alfsen, Merete. «Underordiske tunneller – å oversette Ali Smith». Foredrag på Bjørnsonfestivalen 2017. Tilgjengelig på nett: <http://oversetterforeningen.no/underordiske-tunneller-a-oversette-ali-smith/>

² Pamuk, Orhan. *Kırmızı Saçlı Kadın*. Istanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2016.

³ Pamuk, Orhan. *Kvinnen med rødt hår*, oversatt av Ingeborg Fossetøl. Oslo: Gyldendal, 2017.

Som oversetter arbeider man med språk, og min viktigste inngang til *Kvinnen med rødt hår* og til analysen av romanen har vært språklig. Men også på et språklig og stilistisk nivå er det motsetningsfulle som preger Pamuks verk, fremtredende, også her er den glidende overgangen mellom fiksjon og virkelighet sentral. Hvordan oversettes det? I *Kvinnen med rødt hår* heter hovedpersonen Cem. Han bærer navnet til den store kongen Jima eller Jamshid, som er viktig i persisk mytologi. Når Cem i romanens andre del møter herr Sirrı som forteller ham historien om Gülcihan, er det ikke tilfeldig at det er herr Sirrı heter herr Sirrı; det tyrkiske ordet «sir» betyr «hemmelighet», og er tett knyttet til sufistenes jakt på en form for mystisk innsikt. Og ikke bare det: Når herr Sirrı oppsøker Cem for å fortelle ham hvem Gülcihan er, gjør han det på en måte som minner om scenene både i fortellingen om Ødipus og i fortellingen Rostam og Sohrab når skjebnen innhenter dem og de blir klar over hvilke grufulle forbrytelser de har begått. Denne scenen er vendepunktet i *Kvinnen med rødt hår*, og etter møtet med herr Sirrı innhentes også Cem av skjebnen: Romanen følger komposisjonen i de gamle mytene, og Cem lider en skjebnesvanger død. Også Enver – unggutten som skal vise seg å være resultatet av Cems elskovsnatt med Gülcihan – bærer et symboltunget navn: Hans navnebror Enver Pasja ledet den ungtyrkiske revolusjonen og var senere med på å styre Det osmanske riket med hard hånd. Gülcihan – Kvinnen med rødt hår – har et navn som oversatt til norsk ville betydd noe i retning av «verdens vakreste rose». Landsbyen Öngören, der Cem og mester Mahmut graver brønnen og der Cem senere dør, heter heller ikke Öngören ved en tilfeldighet; Öngören betyr «fremsyn».

Hvorfor er dette viktig? Eksemplene jeg har gitt her, viser hvordan de glidende overgangene mellom fiksjon og virkelighet som særpreger store deler av Pamuks verk, også er nedfelt i språket. Cem bærer navnet til en fiktiv persisk konge, og han lider også samme skjebne som de mytiske heltene Ødipus og Sohrab. Enver deler navn med en høyst virkelig person, og det er også han som handler, som dreper sin far, og som – slik vi får vite i romanens siste del – har ført Cems fortelling i pennen. En tyrkisk leser vil – mer eller mindre bevisst – fange opp i alle fall en del av betydningene som ligger i person- og stedsnavnene Pamuk velger. Samtidig viser disse eksemplene hvordan enkelte betydninger og nyanser går tapt i rommet mellom tyrkisk og norsk: Alt lar seg ikke oversette, og målet i en oversettelse må være at meningstapet blir minst mulig. I *Kvinnen med rødt hår* er også de uklare skillelinjene mellom fiksjon og virkelighet til stede på et innholdsmessig plan, og språklig veksler Pamuk mellom et høystemt, nesten poetisk, språk, og et mer hverdagslig og effektivt stilnivå. Disse kontrastene lar seg oversette, og dermed

Rostam dreper Sohrab.
(Wikimedia Commons)

kommer Pamuks bruk av spillet mellom fiksjon og virkelighet også frem i en oversettelse av *Kvinnen med rødt hår*, nettopp fordi oversettelsen også tar opp i seg språklige kontraster og vekslinger. Likevel viser måten Pamuk tillegger også navn betydning på både hvordan oversettelse er en utfordrende oppgave, og hvordan den nærlesningen oversettelsen fordrer, kan belyse deler av Pamuks virkemidler som kanskje ikke ellers ville blitt belyst.

Mitt prosjekt har foregått i dette skjæringspunktet: Oversettermessige utfordringer henger sammen med forfatterens kunstneriske prosjekt, og gjennom å analysere og diskutere disse utfordringene kan nye aspekter ved et verk og et forfatterskap tre frem.

The SRII Archive Guide

The SRII is proud to present a quick guide to the main historical archives of Istanbul, compiled by our librarian Bahar Uludağ and our intern for the spring of 2018, Ahmed Fahmy. The guide offers brief descriptions and contact informations to a total of five libraries and archives throughout the central areas of Istanbul. It is available both online through our homepage (srii.org) and printed through our library. Designed in the form of a simple foldable brochure, it features a map on the back side where all the archives are marked, together with public transport options.

Thanks to the relentless efforts of Ahmed Fahmy, we have also taken into use a new digital version of our logotype which is truer to the original 1978 design by the legendary Bo Berndahl. Ahmed's enhanced version will be used in all matters relating to the institute and – following Berndahl's original intentions – an alternative version in the shape of a medallion will also be featured on the front page of all SRII publications.

For Swedish readers, a brief history of our logotype, written by Ulla Ehrensverd, can be found in the early annual of the institute, *Meddelanden* (3/1978).

Kalabalık! is issued through the SRII homepage (srii.org) and printed for local distribution in Istanbul.

Editor and graphic designer is the SRII deputy director Olof Heilo (olof.heilo@srii.org.tr).